

Vladimir ZAGAEVSCHI

Nume de familie și prenume românești basarabene deformatate de funcționarii alolingvi în context diglosic

V.Z. – conf. univ. dr,
Facultatea de Litere, U.S.M.

Domenii de cercetare:
fonetica, dialectologia,
gramatica istorică a limbii
române. Cursuri speciale
elaborate: Probleme de
fonologie, Probleme de
ortografie a limbii române,
Bazele teoretice ale
ortografiei ș.a.

În contextul lingvistic diglosic, în care s-a aflat Basarabia, dar și Transnistria, sub regimul țarist și, mai ales, sub cel sovietic, timp de peste 200 de ani / 2 secole, multe nume de familie românești, dar și prenume, erau deformatate, uneori chiar falsificate, de către administratori, funcționari, iar mai apoi, papagalicește, de către toți cei care nu ne cunoșteau limba – ruși și rusofoni. Au fost înregistrate și cazuri când unele prenume, atât masculine, cât și feminine erau respinse, neadmise, francamente cenzurate și schimbate / înlocuite cu alte corespondente anumitor *regulamente și circulare interne*, atestate în dicționare și îndreptare speciale de nume de persoană *moldovenești* [vezi și: M. Cosniceanu, p. 127-132; N. Dabija, p. 1].

Deformările și falsificările se produceau în formă orală, dar, mai apoi, și în formă scrisă. Sau viceversa: în formă scrisă ca ulterior să fie propagate și statornicite în formă orală.

Cele mai multe și mai bizare schimonosiri și falsificări se comiteau în cadrul serviciilor de la birourile de pașapoarte, oficiilor de stare civilă, în registrele școlărești și studențești, la întocmirea a fel de fel de liste (la contabilitate, selsovet, kolhoz ș.a.).

Materialul factologic din articolul de față a fost adunat din mediul oral al vorbitorilor și excerptat, mai ales, din mijloacele de comunicare în masă (ziare, reviste, radio, televiziune), cărți de telefoane, diverse liste, inclusiv cele din registrele studențești ș.a.

Deformări prin schimbarea locului accentului la numele de familie

În limba rusă locul accentului este imprevizibil¹. În cuvinte diferite, în aceleași condiții fonetice, accentul poate să cadă pe prima silabă, pe cea din mijloc sau pe cea finală (de ex.: *jénșcina* „femeie” – *mujcina* „bărbat” – *tolșciná* „grosime”; *ózero* „iaz” – *oknó* „fereastră”).

În limba română accentul, deși considerat liber, înregistrează totuși anumite regularități, cu alte cuvinte, constituie, mai degrabă, o limbă cu accent limitat sau condiționat:

Cuvintele terminate în consoană, fie nederivate (*bărbát*, *copác*, *copíl*, *nisíp*), fie derivate cu sufixe (*bărbățél*, *copiláš*, *copăcél*, *nisipós*), sunt, de regulă, oxitone, accentul căzând pe ultima silabă.

Cuvintele terminate în vocală sunt, în majoritatea absolută a cazurilor, paroxitone, accentul, căzând pe a doua silabă de la sfârșit (*albínă*, *capítálă*, *mulțíme* ș.a.) [V. C. Zagaevschi, p. 166-173; N. Corlăteanu, V. Zagaevschi, p. 162-165, p. 176-177].

În condiții de natură fonetică, cu diferențe tranșante privind locul accentului în cuvânt în cele două limbi, numeroase nume de familie românești au fost deformate, mutilate în rostire de către alolingvi, conform regulilor limbii dominante, iar mai apoi, prin deprinderi, în mod mecanic, și de către băștinași.

Au existat două modele de schimonosire în rostire prin accent rusesc a numelor de familie românești:

Nume de familie rusești gen: *Céhov*, *Górkii*, *Lérmontov*, *Lévicev*, *Málțev*, *Mélnic*, *Mișin*, *Mólotov*, *Nósov*, *Púșkin*, *Sáharov*, *Șólohov*, *Țárik*, *Vólkov* ș.a., de altfel, deosebit de numeroase, au asimilat numele de familie românești, terminate în consoană și deci cu accentul corect pe ultima silabă:

✓ *Albót* (>Álbot)², *Antóci* (>Ántoci), *Arnăút* / *Arnăútu* (> Arnáut);

✓ *Blăjín* / *Blăjínu* (> Blájin), *Bodrúg* (> Bódrug), *Bondári* / *Bondáru* (> Bóndari), *Botnári* / *Botnáru* (> Bótnari);

- ✓ *Calíc* / *Calícu* (> Cálíc), *Căln* (> Călin), *Cărăuș* (> Carăuș), *Chetrúș* (> Chétruș), *Ciobán* / *Ciobánu* (> Céban), *Cioráp* (> Cérap), *Ciréș* (> Céreș), *Costás* (> Cóstas), *Cováli* „fierar” (> Cóvali);
- ✓ *Donós* (> Dónos);
- ✓ *Fuíór* (> Fúer);
- ✓ *Găină* (> Gaina);
- ✓ *Harbúz* (> Gărbuz), *Holbán* (> Gólban);
- ✓ *Izmán* / *Izmánă* (> Ízman);
- ✓ *Lucăș* / *Lucășu* (> Lúcaș);
- ✓ *Malcóci* (> Málcoci), *Marín* (> Mărin);
- ✓ *Mazúr* / *Mazúru* (> Mázur);
- ✓ *Părău* „pârâu” (> Pérev), *Prodán* (> Pródan), *Pușcás* / *Pușcășu* (> Púșcaș);
- ✓ *Rotári* / *Rotáru* (> Rótari);
- ✓ *Smochín* (> Smóchin)³;
- ✓ *Șerbán* (> Șérban);
- ✓ *Tofán* (> Tófan), *Tufári* (> Túfari) ș.a.

Numele de familie rusești și ucrainești bisilabice, terminate în *-ó* (acc.), gen: *Fed'kó*, *Jilkó*, *Mahnó*, *Șișkó* ș.a., au determinat deformarea, schimonosirea în rostire, prin accent, dar uneori și prin anumite sunete, a numeroaselor nume de familie românești basarabene bisilabice, terminate în vocalele *-ă* sau *-u* neaccentuate: *Cúșcă* (> Cușcó), *Éțcu* (> Ețcó), *Hríncă* (> Grincó), *Hrițcu* (> Grițcó), *Iúncu* (> Iuncó), *Léică* „pâlnie” (> Leicó), *Sáuca*⁴ / *Sávca* (> Savcó), *Schítă* / *Schítcu* (> Schițcó), *Zúbcu* (> Zubcó) ș.a.

Deformări prin neglijarea semnelor diacritice la vocalele *ă*, *â*

Neglijarea în scris, iar mai apoi și în vorbire de către cei ce nu ne cunoșteau nici limba, nici alfabetul, nici semnificația sonoră a semnelor diacritice la vocale, a condus la schimonosirea a mai multor nume de familie românești: *Babălúngă* (> Babilúnga), *Barbăróșă* (> Barbaróșa), *Brânzilă* (> Brânzila)⁵, *Găină* (> Gáina / Gaín), *Negruvódă* (> Negrivóda), *Pălanceánu* (> Palanceán), *Tărăță* (> Terița), *Țárnă* (> Țerna) ș.a.

Deformări prin înlocuirea unor vocale finale (-e / -ie) cu un diftong descendent (-ii)

Numele de familie și prenumele masculine, terminate în vocala -e (*Gheorghe, Ipate* ș.a.) și / sau în hiatul -ie (*Anatolie, Vitalie* ș.a.), sunt transcrise, iar mai apoi și rostite, după modelul rusesc, cu -ii (diftong descendent) la final:

Nume de familie: *Dârie* (> *Dării*), *Enâche* (> *Enáchii*), *Ipâte* (> *Ipátii*), *Istrâte* (> *Istrátii*), *Sofrónie* (> *Sofrónii*), *Terinte* (> *Teréntii*), *Vrâbie* (> *Vrâd'ii*) ș.a.

Prenume: *Anatólie* (> *Anatólii*), *Arcádie* (> *Arcádii*), *Ghenádie* (> *Ghenádii*), *Gheórghe* (> *Gheórgonii*)⁶, *Grigóre* (> *Grigórii*), *Iúrie* (> *Iúrii*), *Procópie* (> *Procópii*), *Profírie* (> *Profírii*), *Savélie* (> *Savélii*), *Vasíle* (> *Vasílii*), *Vitálie* (> *Vitálii*), *Zinóvie* (> *Zinóvii*) ș.a.

Deformări prin înlocuirea unor vocale finale cu sufixul slav -ov

În cele mai multe cazuri, numele de familie românești, terminate în vocalele -ă sau -u, erau transcrise, dar mai apoi pronunțate, cu sufixul slav -ov. Acest sufix, în percepția aolingvilor, a rușilor, este identificat cu sunetele românești sus-numite, întrucât, după cum se știe, în limba rusă gradul de labializare / rotunjire a vocalei *o* în poziție neaccentuată este mediu, adică mai slab decât în română și franceză și mai puternic decât în engleză [N. Corlăteanu, Vl. Zagaevschi, p. 62]. Așadar: *Buzílă* (> *Buzílov*), *Cârpálă* (> *Chirpálov*), *Cunúnă* (> *Conunóv*), *Delabálta*⁷ (> *Delibáltov*), *Dohotáru* (> *Dogotarióv*), *Ioníța* (> *Ionițov*), *Sorbálă* (> *Sorbalóv*), *Tănásă* (> *Tanásov*), *Tărcátu* (> *Tarcátov*)⁸, *Untílă* (> *Untílov*), *Vutcăreá* „votcă rea” (> *Vutcarióv*) ș.a.

Defomări prin redarea în scris a consoanei laringale sonore *h* prin litera *g* după modelul slav

Limba rusă și limba ucraineană posedă în sistemul lor fonetic, în rostire, un sunet consonantic laringal sonor *h*, care în scris se redă prin litera *g*. De exemplu, ei rostesc: *Hahárin, Hríșin, Hrihorii*, dar scriu: *Gagarin, Grișin, Grigorii*.

Graiurile moldovenești și, în general, graiurile de tip moldovenesc (în viziunea lui Al. Philippide, I. Jordan, Em. Vasiliu, I. Gheție, N. Sara-

mandu ș.a.) au împrumutat de la slavi, în special de la ucraineni, acest sunet consonantic laringal sonor *h*, inexistent în graiurile de tip muntenesc și în limba română literară.

În timpul administrării țariste și sovietice, numele de familie, rostite cu laringala sonoră *h*, erau scrise cu litera *g* după modelul slav, iar mai apoi, rostite corespunzător: *Hadârcă* (> *Gadârca*), *Hagiu* (> *Gagiu*), *Haidău* (> *Gaidău*), *Haiduc* (> *Gaiduc*), *Handrabură* (> *Gandrabura*), *Hangănu* (> *Gangan*), *Harabagiu* (> *Garabagiu*), *Harăba* (> *Garăba*), *Harbuz* (> *Garbuz*), *Harștea* (> *Garștea*), *Hămurari* / *Hămuraru* (> *Gamurari*), *Hâncu* (> *Gâncu*), *Herța* (> *Gherța*), *Hloabă* (> *Globa*), *Hodonoagă* (> *Godonoga*), *Hodorogea* (> *Godorogea*), *Holban* (> *Golban*), *Horea* (> *Gorea* / *Gore*)⁹, *Hrîncă* (> *Grincó*), *Dohot* (> *Dogot*), *Dohotari* / *Dohotaru* (> *Dogotari*) ș.a.

Denaturări cauzate de multiple fenomene de natură fonetică (accent, schimbări de sunete), care uneori conduc la imposibilitatea de a mai putea descifra etimologia

Mutilarea numelor de familie românești se făcea, deseori, în rostire, concomitent, prin schimbarea locului accentului, dar și prin diverse schimonosiri de sunete (cu repercusiuni asupra formei scrise), datorită particularităților specifice în rostirea sunetelor limbii dominate, în cazul limbii române, percepute de alolingvi prin prisma rostirii sunetelor limbii ruse, a limbii dominante, altfel spus, prin aplicarea altei baze de articulație a sunetelor la rostire și a altei modalități de a le percepe.

Cât privește schimbările de sunete în rostire și transcrierea lor prin litere dintr-o limbă în alta, ele depind de două sisteme fonologice diferite. În sistemul vocalic al limbii ruse nu există vocale de tipul *ă*, *î*, posterioare nelabiale sub aspect fiziologic și cu tonalitate gravă sub aspect acustic, ca în limba română. Limba rusă înregistrează șase foneme vocale: *e*, *i* (anterioare; acute), *a*, *î* (ы) (mediale, centrale, neutre; difuze, înclinate spre o tonalitate acută) și *o*, *u* (posterioare; grave) [M. V. Panov, p. 41, p. 43]. De aceea, reprezentanții limbii ruse rostesc vocalele românești *ă*, *î* cu articulație anterioară și tonalitate acută, așa ca pe *e*, *i*. Tot așa le și percep.

În cele ce urmează prezentăm câteva dintre acele nume de familie românești care au fost supuse avalanșei schimonosirilor. Pentru unele dintre ele este practic imposibil de descifrat etimologia. Așadar:

• Schimonosiri prin accent și sunete: *Babălău* (> Bábalev), *Babâră* „babă rea” (> Bábire), *Brâniște* (> Brinișter), *Brădiș* (> Brád’iș / Brághiș), *Bârghie* (> Bérghia), *Ciorchínă* (> Cérchina), *Cunúnă* (> Conunóv), *Părău* „pârâu” (> Pérev), *Șăpticâni* „șapte câini” (> Șeptíchin) ș.a.

• Schimonosiri prin sunete: *Bulihár*¹⁰ (> Boligári), *Cârpălă* (> Chirpálov); *Ghidirím* (> Dederém), *Hârșteoágă*¹¹ (> Gherștéga), *Oaienéagrá* (> Oinégra), *Ouátu* (> Uátu), *Roadedeál* (> Rodigheál), *Tărăță* (> Teríțe), *Vutcărea* „vodcă rea” (> Vutcarióv) ș.a.

Cazuri individuale specifice de deformări, falsificări și chiar interziceri și schimbări ale numelor

Nume de familie

Despre cazurile de deformare și mutilare a numelor de familie și a prenumelor aflăm chiar din mărturisirile posesorilor de documente, ale celor afectați. Astfel, o victimă a fenomenului de falsificare a numelor povestește că în perioada sovietică, primind pașapoartele familiei, a constatat că tatăl, capul familiei, a fost trecut cu numele de familie *Coráp* (în loc de numele corect *Cioráp*), mama a fost înscrisă *Ceráp*, iar ceilalți membri ai familiei – cu numele de familie *Cioráp* (varianta corectă) [„Literatura și arta”, p. 2]. O altă victimă mărturisește că în adeverința de naștere (în *metrică verzuie, veninoasă*) a fost înscris cu prenumele *Ivan*, în loc de *Ion*, și cu patronimicul, în formă rusească, *Anatolievici*, adică al lui *Anatolie*, pe când pe tatăl său îl chema *Anton* [„Literatura și arta”, nr. 11 (35-76), p. 2].

În satul Pașcani, raionul Hâncești, poți întâlni multe nume de familie *Hangánu*, dar și *Gangán* [LRM, p. 163], iar în satul Palanca, raionul Ștefan Vodă, numele de familie *Ghidirím* circulă alături de numele de formate *Dederém* [LRM, p. 79-81].

Scriitorul, publicistul și academicianul Nicolae Dabija scria că în satul său de baștină, Codreni, jud. Chișinău, „un sfert de sat e (cu numele de familie) *Untilă*, iar alt sfert – *Untilov*. Au apărut și vreo câțiva *Untilo*” [Dabija, p. 1].

Scriitorul moldovean basarabean, cu pseudonimul literar Bogdan Istru, înscris în buletinul său de naștere *Ion Bădărău*, își semna, după război (1945), poeziile *Ivan*¹² *Bódârev* [Dabija, p. 1], iar scriitorul mol-

dovean din Transnistria (din R.A.S.S.M.) *Nichita Mórco*v își semna poeziile cu numele de familie *Márco*v.

Un caz identic, mai actual, din vremea socialismului „dezvoltat”, ni-l semnaleză scriitorul Nicolae Dabija: un cunoscut de-al său a fost înscris în pașaport cu numele de familie *Márco*v, în contrast cu numele tatălui, care purta, de fapt, numele de familie *Mórco*v [Dabija, p. 1].

Prenume

În satul de baștină al semnatarului acestor rânduri, Palanca, jud. Soroca, îndată după război (1945), unui băiat cu numele de botez *Mircea*, de cum s-a dus la școală, în registru i-a fost schimbat numele în *Dumitru*, pe motiv că *Mircea* era considerat nume românesc¹³. *Dumitru* i-a rămas numele în acte pe viață.

Nicolae Dabija pomenea un caz similar. Un consătean de-al său, *Napoleon Untilă* (s. Codreni, jud. Chișinău), după ce se înscrisese la o școală din Chișinău, s-a întors acasă cu numele *Anatólii* (schimbat, dar și deformat: *Anatólii*, nu *Anatol* sau *Anatolie*) [Dabija, p. 1].

Unui coleg de-al subsemnatului i s-a refuzat la oficiul de stare civilă de a-și înregistra fiica nou-născută cu numele *Lolita*, pentru că acest nume nu figura într-un îndreptar de nume *moldovenești*. La insistența colegului, care a găsit în sursa respectivă numele *Lola*¹⁴, iar *Lolita* a fost recunoscut drept diminutiv de la aceasta, funcționarul, până la urmă, s-a lăsat convins și a înregistrat numele *Lolita*.

Prin anii '90 ai secolului trecut, ani de independență a Republicii Moldova, specialiștii antroponimiști veneau cu recomandări în vederea corectării numelor de familie deformate, mutilate. Dar și în acea perioadă oficiile de stare civilă își permiteau eschivări, motivate prin explicații de genul: „avem regulamentele și circularele noastre interne” [„Literatura și arta”, p. 1]. Tot pe atunci un preot (un preot!), în biserică, la o cununie, a refuzat să treacă numele *Rodica*, substituindu-l cu *Raisa* [*ibidem*].

Erau însă înregistrate fără nicio restricție prenume ca: *Arcadie*, *Artiom*, *Artur*, *Ghenadie*, *Igor*, *Oleg*, *Rostislav*, *Ruslan*, *Stanislav*, *Vladlen* (abreviat de la *Vladimir Lenin*), *Zosim* (masculine); *Maia*, *Oxana*, *Rostislava*, *Ruslana*, *Stanislava*, *Svetlana* / *Sveta*, *Vladlena* (vezi: *Vladlen*), *Zoia* (feminine) ș.a.¹⁵

Realitatea a influențat norma și totdeauna au existat tendințe de a le da copiilor nou-născuți prenume *mai altfel*, mai exotice¹⁶. Sunt cunoscute persoane concrete, care, începând cu anii '90 ai secolului trecut, după proclamarea independenței Republicii Moldova, au început să se numească și să semneze *Alécu*, în loc de *Oleg*, și *Luminița*, în loc de *Svetlana / Sveta*.

După declarația de independență a Republicii Moldova, persoanele care au avut de suferit de pe urma deformărilor și denaturărilor numelor de familie și a prenumelor, iar, uneori, și din cauza interzicerii unor prenume, au beneficiat de posibilitatea să le corecteze, de a le reda forma tradițională, etimologică.

Spre regret, corectarea se face, deseori, în conformitate cu normele ortografice în vigoare, prevăzute pentru numele comune (apelative), ceea ce conduce la niște forme hipercorecte. Asemenea modalități de corectare a numelor de familie sunt recomandate chiar de unii antroponiști.

Cert este că la corectarea numelor de familie uneori se neglijează specificul dialectal. Pentru Moldova, mai ales pentru partea ei de nord, unde se atestă fenomenul asimilării vocalelor după schema *ă-á > a-á* (ex.: *balán, barbát, caráre, pasát*), numele de familie *Balán, Pasát, Stratán* ș.a. nu pot fi „corectate” în: *Bălán, Păsát, Strătán* ș.a., forme, pe care le putem întâlni în presă, sau nume de familie ca: *Bucátári, Cojocári, Rotári, Vacári* ș.a. „corectate” în *Bucătáru, Cojocáru, Rotáru, Văcáru* ș.a.¹⁷ Cu alte exemple și observații la subiect vom reveni într-un articol aparte.

Note

¹ „Drept exemplu de limbă cu accent imprevizibil, mobil și flexibil poate servi limba rusă” [A. A. Reformatskii, p. 195]. „Accent mobil, dificil de prezis” (în limba rusă) [LL, p. 211].

² Aici și mai departe, în paranteze, sunt date numele de familie deformate prin accent, deci incorecte.

³ În Parlamentul Republicii Moldova, un deputat, referindu-se la unul dintre colegii săi, l-a numit *domnul Smochín* (varianta corectă), la care acesta a reacționat indignat, replicându-i că numele său este *Smóchin* (varianta incorectă).

⁴ În Basarabia există nume de familie *Sáuca*, dar acest nume îl poartă și un sat din r-nul Ocnița, jud. Hotin.

⁵ Un purtător al respectivului nume de familie se mândrea cu această formă (lipsa diacriticului), pentru că, spunea el, în felul acesta i s-a păstrat dezinența *-a* latin, nefiind înlocuit cu litera *э* (*ă*) slavonesc.

⁶ Un consătean de-al subsemnatului povestea cum, fiind invitat în vizită la nunta unui nepot de al său, care locuia la Moscova, la vamă a fost întors, întrucât în invitație era numit *Gheorghe*, iar în pașaport – *Gheorghii*. Din cauza unor asemenea inconsecvențe în documente mulți au suportat și continuă să suporte neplăceri.

⁷ *Delabálta* ca și *Delavrancea*. *Balta* este un orașel din Transnistria (fostă R.A.S.S. Moldovenească). Începând cu anul 1940, Balta aparține Ucrainei.

⁸ Această formă a numelui de familie, *Tarcátov*, am întâlnit-o într-un afiș electoral în orașul Cahul.

⁹ De la numele românesc de familie și de botez *Horea* s-a ajuns la *Gore* (rus. *gore* „durere, tristețe, jale”).

¹⁰ *Bulihar*, subst. zool. (reg.) – Vultan [DD I-V, p. 1755].

¹¹ Numele de familie figurează în [M. Cosniceanu, p. 42]. Ca nume comun (apelativ) nu este înregistrat nici în DEX, nici în [DD I-V, p. 134].

¹² Basarabia era plină de *Ivani*, dar au mai rămas mulți și până azi. Prin școli, gimnaziile și licee, prin instituții medicale mai poți auzi și adresări mai vechi: *Adela Ivanovna*, *Dora Ivanovna*, *Ivan Vasilivici* ș.a.

¹³ În realitate numele *Mircea e de origine veche slavă* [Al. Graur, p. 58, p. 63, p. 121; M. Cosniceanu, p. 59-60], frecvent întâlnit în documentele slavo-moldovenești din prima jumătate a sec. al XV-lea, de asemenea în cântecele și basmele populare românești [M. Cosniceanu, p. 60].

¹⁴ Prenumele *Lola* figurează în [A. Eremia, M. Cosniceanu, p. 68; M. Cosniceanu, p. 19]. Prenumele *Lolita* îl poartă cunoscuta cântăreață latino-americană *Lolitta Torres* și personajul principal din romanul cu același titlu al scriitorului rus Vl. Nabokov.

¹⁵ Aceste prenume au fost extrase din [A. Eremia, M. Cosniceanu, p. 36-59; M. Cosniceanu, p. 15-20].

¹⁶ Niște cunoscuți amânau punerea numelui băiețelului nou-născut. Spuneau că se mai gândesc la un nume frumos. Mai *aleg*. Nu se grăbesc. Peste vreo săptămână i-am întrebat ce nume totuși i-au pus. – *Aleg*, – a fost răspunsul. Le-am replicat: – Cât o să mai *alegeți*? Atâtea nume frumoase sunt. – *Aleg*, *Aleg* îl cheamă. Am înțeles că îl cheamă *Oleg* (*Aleg* în rostire rusească).

¹⁷ În această privință ne-am pronunțat în unele din articolele noastre [Zagaevski, p. 172-181; Zagaevski, p. 54-56].

Bibliografie

Cărți / Volume

1. N. Corlăteanu, Vl. Zagaevski, *Fonetica*, Editura Lumina, Chișinău, 1993.
2. M. Cosniceanu, *Dicționar de prenume și nume de familie purtate de moldoveni*, Redacția Principală a Enciclopediei Moldovenești, Chișinău, 1991.
3. DD I-V 1985-1986. R. Ia. Udler, V. A. Comarnițchi, A. T. Cenușă, V. C. Pavel, A. N. Dumbrăveanu, V. F. Melnic ș.a., *Dicționar dialectal*, vol. I-V, Știința, Chișinău.

4. DEX 1975. I. Coteanu, M. Seche (ed.), *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei, București.
5. A. Eremia, M. Cosniceanu, *Nume de persoane*, Editura Cartea Moldovenească, Chișinău, 1968.
6. Al. Graur, *Nume de persoane*, Editura Științifică, București, 1965.
7. LL 1981. M. Sala, I. Vintilă-Rădulescu, *Limbile lumii. Mică enciclopedie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.
8. LRM 2012. *Localitățile Republicii Moldova. Itinerar documentar-publicistic ilustrat*, vol. 10, Fundația „Draghiștea”, Chișinău.
9. M. Cosniceanu, *În lumea numelor*, Știința, Chișinău, 1981.
10. M. V. Panov, *Русская фонетика*, Просвещение, Москва, 1967.
11. A. A. Reformatskii, *Введение в языкознание*, Просвещение, Москва, 1967.
12. A. V. Superanskaia, *Как вас зовут? Где вы живёте?*, Наука, Москва, 1964.

Articole

1. M. Cosniceanu, *Nume românești cu sufixe slave (preferate de purtători sau impuse de administratori)*. În „Omagiu profesorului universitar Ion Melniciuc, LXX”, CEP USM, Chișinău, 2012.
2. N. Dabija, *Despre numele basarabenilor*, în „Literatura și arta”, Chișinău, 5 (3413), 3 februarie 2011.
3. Vl. C. Zagaevschi, *Culorile accentului*, Știința, Chișinău, 1988.
4. Vl. Zagaevschi, *Nume de familie românești (Doga, Goga, Goma, Moga, Popa, Zota)*, în „Limba Română”, Chișinău, nr. 1-3 (139-141), 2007.
5. Vl. Zagaevschi, *Nume de familie românești cu formatul -arius (Morariu, Morari, Moraru, Morar)*, în „Limba Română”, Chișinău, nr. 7-8 (157-158), 2008.
6. Vl. Zagaevschi, *Nume de familie românești arhaice și derivatele lor în zone periferice și insulare*, în *Numele și numirea. Actele Conferinței Internaționale de Onomastică. Ediția I*, Oliviu Felecan (ed.), Editura Mega, Cluj-Napoca, 2011.